

нови та інші, що прямо або опосередкована задіяні у здійсненні логістичного товароруку. Тобто, завдяки розвитку транспортно-логістичного сервісу істотно збільшується можливість для розширення комерційної ініціативи, зростає коло підприємств, що обслуговуються, обсяги їх діяльності й підвищиться рентабельність оптових посередників. Транспортно-логістичні послуги не тільки значно збільшують загальний спектр послуг, що надаються, а також збагачують їх асортименти, підвищують зацікавленість замовників і сприяють поглибленню спеціалізації оптових посередників, розвитку прогресивних форм обслуговування. Це сприяє розвитку економічних відносин та розбудові регіонального та національного господарства.

На сьогодні ринок транспортно-логістичних послуг активно розвивається у зв'язку з розширенням господарських зв'язків і міжнародної кооперації. Так, відбувається формування транспортних потоків, серед яких особливе місце займають міжнародні транспортні коридори, йде розбудова транспортно-логістичної інфраструктури, створюються нові транспортно-логістичні послуги. Крім того, сучасні тенденції розвитку транспортної логістики у світі відзначаються зростанням вимог споживачів до якості послуг та вимог закордонних партнерів у плані людських ресурсів та систем керування. Все це свідчить про зростання ролі транспортної логістики в світовій економіці.

УДК 338.433:330.342
ББК 65.26

1. Гармаш О. М. Концептуальні засади механізму формування логістичного центру / О. М. Гармаш // Часопис Хмельницького університету управління та права «Університетські наукові записки»: зб. наук. пр. – Вип. 1 (29). – Хмельницький.: ХУУП, 2009. – С. 346-352.

2. Бакаєв О. О. Теоретичні засади логістики [Текст]: підр. для студ. екон. і транспорт. спец. / О. О. Бакаєв, О. П. Кутах, Л. А. Пономаренко. – К.: Фенікс, 2003. – Т. 1. – 429с.

3. Бауерсокс Дональд Дж., Клосс Дейвид Дж. Логістика: інтегрована ланцюг поставок [Текст]: Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2001. – 639 с.

4. Дикань В. Л. Актуальність удешевлення системи комбінованих перевезень в міжнародній транспортній мережі [Текст] // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. наук. Праць. – Харків УкрДАЗТ. – 2006. – № 13. – С. 13-20

5. Ларіна Р. Р. Формування та забезпечення надійності регіональних логістичних систем [Текст]: Монографія. – Донецьк: «Норд-Пресс», 2005. – 284 с.

6. Інтегрована логістика накопичувально-розподільчих комплексів(склади, транспортні вузли, термінали) [Текст]: Учебник / Л. Б. Миротин, А. Г. Некрасов: – М.: Экзамен, 2003. – 446 с.

7. Устенко М. О. «Основні проблеми транспортної логістики» УкрДАЗТ / М. О. Устенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 2-5.

8. Смирнов І. Г. Світовий ринок логістичних послуг: географічні особливості [Текст] / І. Г. Смирнов // Вісник Київського ун-ту. Серія «Географія». Вип. 46. – 2009. – С. 60-65.

9. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mintrans.gov.ua/mintrans/control/uk/publish>

The article deals with the operation of logistics centers that ensure optimal use of transport and equipment and in the distribution of goods to final destination.

Левандівський О. Т.

АГРАРНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розглядаються аграрні відносини в умовах світової економічної інтеграції. Звертається увага на державну політику у сільському господарстві. Запропоновані заходи підтримки як сільськогосподарських товаровиробників, так і сільських територій.

Ключові слова: аграрні відносини, сільське господарство, продовольча безпека, державна підтримка.

І. Вступ. Питання аграрних відносин набуває особливого значення в умовах світової економічної інтеграції. Це, зокрема, пов'язано з глобалізацією процесів у світовій економіці, відкритості ринків, що активно впливає на формування державної політики у сільському господарстві.

У сформованому під впливом інтеграційних процесів механізмі світової економіки важливим елементом є діяльність міжнарод-

них економічних організацій, зокрема, Світової організації торгівлі, членство у якій надає додаткові можливості розвитку експортного потенціалу вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників та вирішення соціальних проблем сільських територій. Так, попри негативні прогнози щодо розвитку аграрного сектору у разі входу України до СОТ, після вступу до цієї організації вітчизняний агропромисловий комплекс майже втричі наростив експорт [1], а за прогнозами Продовольчої програми ООН (FAO) Україна у найближчі роки матиме найвищий у світі відсоток зростання аграрного виробництва та, відповідно, експорту сільськогосподарської продукції, який до 2020 року збільшиться на 60% [2]. З іншої сторони, глобалізація та міжнародна економічна інтеграція не є однозначним та лише позитивним явищем, і, за відсутності ефективної державної політики щодо аграрного сектору, сприятливі прогнози можуть обернутися невикористаним потенціалом. Формуючи національну політику підтримки власного сільського господарства, слід враховувати, що «протиріччя між довгостроковими інтересами цивілізації в цілому й інтересами суб'єктів ринку може бути визначене як основне протиріччя глобалізації економіки. Світове співтовариство зацікавлене в забезпеченні стійкого розвитку, без порушення гармонії людини й природи. Суб'єкта ринку в остаточному підсумку цікавить одержання максимально високого прибутку, для якого індивідуальний інтерес превалює над суспільними» [3]. Інтеграція нашої країни до міжнародних організацій несе не лише прогресивні зрушення, а й серйозні виклики економічного та соціального характеру, зокрема і щодо забезпечення національного інтересу у сфері продовольчої безпеки. У цьому контексті відносини, пов'язані із державною підтримкою сільського господарства, повинні отримати оптимальний та адекватний правовий зміст, що потребує активізації досліджень щодо ролі держави в аграрному секторі економіки, переосмислення напрямів та змісту державної підтримки сільського господарства, визначення подальших шляхів розвитку її правового забезпечення.

До зазначених питань у різний час зверталися і науковці: А. Баян, І. Баланюк, В. Зіновчук, Ю. Коваленко, І. Лукінов, М. Малік, В. Месель-Веселяк, В. Милосердов, О. Онищенко, Б. Пасхавер, П. Саблук, В. Трегобчук,

І. Ушачов, Г. Черевко, О. Шпичак, В. Юрчишин та ін.

Підкреслюючи значущість напрацювань науковців, слід визнати необхідність подальшого поглибленого вивчення найбільш актуальних питань регулювання аграрних відносин у зазначеній сфері задля формулювання відповідних пропозицій.

II. Постановка завдання. Дослідження, проведене в рамках даної статті, має на меті аналіз сучасного стану та уточнення напрямів подальшого розвитку аграрних відносин щодо державної підтримки сільського господарства в умовах світових інтеграційних процесів.

III. Результати. Вхідження України до світового торговельного простору залишає дискусійними питання про межі та зміст державного втручання у ринкові аграрні відносини, зокрема співвідношення лібералізму та протекціонізму, однак слід підкреслити природність та закономірність державної підтримки сільського господарства для будь якої країни та будь якої економіки, передусім розвинутих держав.

Невипадково, що дев'ятий, так званий «дохіський» раунд переговорів СОТ не мав результату через спори між протекціоністами та прибічниками вільної торгівлі, причому найскладнішим питанням був саме аграрний сектор, від субсидування якого не готові відмовитися ні США, ні ЄС.

Сільське господарство завжди було важливою і чутливою складовою переговорного процесу в рамках вступу України до СОТ. Незважаючи на те, що зі вступом до організації держава мусила здійснити певну лібералізацію доступу до ринку, Україні вдалось домовитися стосовно підтримки сільського господарства, яка дозволяє ефективно субсидувати агропромисловий комплекс. Як і всі країни-члени СОТ, Україна не має обмежень на так звані «зелені» програми внутрішньої підтримки сільського господарства, вплив яких на торгівлю відсутній або мінімальний, за умови, що ці програми відповідають умовам, визначеним в Угоді СОТ про сільське господарство. Бюджетне фінансування програм «зеленої скриньки» може бути збільшено Україною, тому що воно не обмежується з боку СОТ, на видатки створення інфраструктури, консалтинг, маркетингові послуги, охорону навколишнього середовища, навчання, інспектування продукції, розбудову сучасної системи технічних стандартів, прискорення роботи по їх гармонізації з міжна-

родними та європейськими [4]. Таким чином, обсяг аграрних протекціоністських заходів, передбачений в межах зобов'язань, прийнятих нашою країною як члена СОТ, в цілому, можна визнати прийнятним, однак лише за умови модифікації вітчизняної системи державної підтримки сільського господарства, зокрема, реформування правової бази щодо прямої підтримки та створення правового підґрунтя для застосування непрямих заходів, що належать до так званої «зеленої скриньки».

Наразі механізм регулювання аграрних відносин у сфері державної підтримки сільського господарства та відповідна практика його реалізації потребують суттєвого вдосконалення. Поряд із підвищенням рівня законодавчого забезпечення, слід констатувати численні випадки декларативності та неефективності. Так, негативною є практика зменшення фінансування заходів прямої підтримки аграрного сектору (причому на пряму підтримку сільського господарства спрямовується значно менша сума, яку Україна може виділяти відповідно до домовленості з СОТ). Сюди можна віднести: неефективне використання коштів Аграрним фондом при здійсненні ним цінового регулювання на аграрному ринку; низький рівень обізнаності селян щодо можливостей одержання ними державної допомоги; складний процедурний механізм і непрозорість її отримання; недостатня державна підтримка розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації; низький рівень використання державою непрямих заходів підтримки аграрного сектору [5, с. 13-19].

Фахівці приходять до висновку, що складність узгодження заходів підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні з вимогами СОТ зумовлена, з одного боку, тим, що адекватна ринковим умовам система державного регулювання сільського господарства тільки формується, з іншого – неточністю положень самої Угоди, багато норм якої є неконкретними та при застосуванні на практиці викликають непорозуміння, подвійні тлумачення й потребують спеціального розгляду та узгодження [6].

В цілому слід позитивно оцінити той шлях, який пройшла наша країна, узгоджуючи національне законодавство у сфері державної підтримки сільського господарства на підготовчому етапі до вступу у СОТ. Закладений в якості одного з основних пріоритетів Стратегії

економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 рр. «Шляхом Європейської інтеграції» (затверджена Указом Президента України від 28 квітня 2004 р.) курс на «перебудову системи державної підтримки сільського господарства відповідно до вимог СОТ» знайшов своє відображення у низці програмних документів урядів різних років, змінах до відповідних законодавчих актів (зокрема, Законів України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про молоко та молочні продукти», «Про державне регулювання виробництва і реалізацію цукру» тощо), що були внесені в період з 2005 р. по 2008 р.

Разом з тим не можна визнати задовільним наступний, триваючий нині етап формування правової бази державної підтримки сільського господарства, завданням якого можна визнати адаптацію аграрного сектору до вимог та правил СОТ, мінімізацію, нейтралізацію та усунення негативних наслідків вступу до організації, та який повинен бути спрямований на підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника та забезпечення соціально-економічного розвитку села. Передбачені Планом заходів щодо адаптації української економіки до вимог СОТ, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 року заходи із продовження роботи з виконання, удосконалення існуючих і запровадження нових програм державної підтримки сільського господарства відповідно до норм СОТ, а також доручення щодо розробки проектів законів, за умови недостатнього бюджетного фінансування та низького рівня виконавської дисципліни органів державної влади, у низці випадків або залишилися взагалі нереалізованими, або не виконувалися у повному обсязі.

У цьому контексті слід відзначити схвалену 17 жовтня 2013 року на засіданні Кабінету Міністрів України Стратегію розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, яка передбачає вирішення проблем не лише економічного характеру, але й соціального. Так, у Стратегії приділяється значна увага розвитку кооперативного руху, поступовому зростанню доходів сільських жителів, доступу дрібних і середніх сільгоспвиробників до організованого аграрного ринку. Передбачається реалізація державних програм у сфері розвитку аграрного сектору, зокрема Державна цільова програма розвитку українського села на пері-

од до 2015 року, Державна цільова економічна програма розвитку рибного господарства України на 2012-2016 роки, національні проекти «Відроджене скотарство», «Зерно України», «Зелені ринки» [7].

Стратегія передбачає виконання доволі амбітних завдань, зокрема і у сфері державної підтримки сільського господарства як прямого, так і непрямого характеру. Передбачається, що Стратегія реалізуватиметься шляхом розроблення та ухвалення Державної програми розвитку аграрного сектору економіки.

Підбиваючи підсумки, зауважимо, що зазначена вище Стратегія має цілком концептуальний характер, і, відповідно, може повторити долю подібних проектів, ставши декларативним актом. Тому необхідною є активізація розробки та прийняття передбачених документом Програм із визначенням конкретних завдань та термінів виконання. В якості складової записаних Програм або в якості самостійного документа необхідно передбачити виконання не лише заходів економічного та соціального характеру, а й чітко розпланувати прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення існуючих методів прямої підтримки, та запровадження заходів «зеленої скриньки».

Майже одноставно дослідники, які аналізують аспекти формування державної політики щодо розвитку аграрного сектору в умовах СОТ, відзначають тенденцію до зростання частки заходів «зеленої скриньки» у структурі державної підтримки аграрної сфери. Як зазначає А. Духневич, в Україні зростання підтримки села заходами «зеленої скриньки» означає, що поступово відбуватиметься зміщення акцентів бюджетної підтримки сільського господарства з підтримки сільськогосподарських підприємств у бік підтримки розвитку сільської місцевості. Вступ України до СОТ вимагає змін у напрямках та механізмах субсидування національних виробників. На думку науковця, державна підтримка аграрного сектору покликана забезпечити баланс інтересів виробників, споживачів та держави – достатній рівень рентабельності для розширеного виробництва, забезпечення продовольчої безпеки та економічне зростання [8].

У цьому контексті слід погодитись із С. Дем'яненком, який підкреслює, що продовольча безпека країни та продовольча безпека громадян – зовсім не одне й те саме.

Остання визначається не лише фізичною наявністю продовольства, а й економічною доступністю продуктів харчування для громадян. Вступивши до СОТ, держава може надавати підтримку населенню з низьким доходом шляхом прямих адресних виплат. Допускаються прямі виплати (як грошові, так і натуральні) виробникам сільськогосподарської продукції на підтримку їхніх доходів. Зокрема: урядові програми страхування доходів виробників і часткової компенсації їх зниження у разі неврожайних років або стихійних лих; платежі, пов'язані з охороною навколишнього середовища; виплати господарствам, котрі знаходяться в регіонах із несприятливими для аграрного виробництва природно-кліматичними умовами. І це далеко не повний перелік заходів і програм бюджетної підтримки, практикованих у рамках обмежень СОТ стосовно фінансування розвитку села [9].

IV. Висновки. В якості ж подальшого напрямку вдосконалення відносин у сфері державної підтримки сільського господарства доцільним вбачається прийняття оновленого законодавчого акту у зазначеній сфері, який би охоплював заходи державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, сільських територій та розширював обсяг їх правової регламентації з урахуванням членства України у Світовій організації торгівлі.

1. П'ятницький В. Від вступу до СОТ найбільше виграли аграрії [Електронний ресурс] / В. П'ятницький // Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25000666.html>.

2. Вітчизняна сільгосппродукція динамічно просувається на нові продовольчі ринки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246769008&cat_id=244277212.

3. Майстро С. В. Теоретико-методологічні аспекти глобалізації та її вплив на державне регулювання аграрного ринку [Електронний ресурс] / С. В. Майстро // Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2007-1/txts/07msvvar.htm>.

4. Довідка щодо адаптації сільського господарства України до умов СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=188042&cat_id=38231.

5. Русан В. М. Організаційно-економічні інструменти державної аграрної політики в Україні: аналітична доповідь / В. М. Русан, О. В. Собкевич, А. Д. Юрченко. – К.: НІСД, 2012. – 31 с.

6. Амбросов В. Забезпечення державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України у СОТ / В. Я. Амбросов, В. М. Онегіна // Економіка АПК. – 2009 – № 2 – С. 15–25.

7. Уряд ухвалив Стратегію розвитку агросектору до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/node/9639>.

10. Духневич А. В. Формування державної політики щодо розвитку аграрного сектору в умовах СОТ [Електронний ресурс] / А. Духневич // Часопис Академії адвокатури України – 2011. – № 11 (2). – Режим доступу: <http://www.aau.edu.ua/e-journal/2011-2/11davvus.pdf>.

8. Дем'яненко С. Яка аграрна політика потрібна Україні [Електронний ресурс] / С. Дем'яненко // Дзеркало тижня. – 2004. – № 17. – Режим доступу: <http://gazeta>.

dt.ua/ECONOMICS/yaka_agrarna_politika_potribna_ukrayini.html.

Agrarian relations are examined in the conditions of world economic integration. Attention applies on a public policy in agriculture. Offered measures of support as agricultural commodity producers so rural territories.

УДК 332.14(477.86)

ББК 65.5(4Укр)

Синиця С. М., Бринзей Б. С.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто економічну безпеку України та її регіонів, а також вплив стратегії на її забезпечення в країні.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека регіону, держава, регіон, управління, стратегія.

I. Вступ. Проблеми економічної безпеки стали предметом досліджень багатьох учених-економістів, зокрема загальнотеоретичним питанням вивчення економічної безпеки, виявлення, аналізу і характеристики чинників дестабілізації та загроз економічної безпеки, оцінки економічної безпеки присвячені роботи Л. Абалкіна, А. Архіпова, Є. Бухвальда, А. Городецького, В. Медведєва, В. Сенчагова, К. Самсонова, О. Татаркіна та інших, а деякі аспекти регіонального рівня економічної безпеки – Л. Абалкіна, Б. Губіна, Ю. Любимцева, О. Романової, О. Татаркіна, В. Яковлева та ін. [5].

Проблемам економічної безпеки присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: В. Геєць, Н. Капустін, Ю. Лисенко, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Гаранущенко, О. Полушкін, О. Судакова та інших, в яких увага більш зосереджена на глобальному, міжнародному, національному рівнях економічної безпеки. Результати досліджень проблем управління економічної безпеки окремих регіонів знайшли відображення в роботах Н. Гук, К. Єфремова, В. Пономаренка, В. Ткаченко та багатьох ін. Проте питання формування системи управління економічною безпекою на регіональному рівні як складової системи управління соціально-економічними процесами досі досліджено не повною мірою [3].

Метою статті є розкриття теоретичних основ концепції забезпечення соціально-економічної безпеки регіону.

II. Постановка завдання. Проблема економічної безпеки України впродовж багатьох років залишається надзвичайно важливою, передусім, з точки зору забезпечення стійкого та збалансованого розвитку країни в довгостроковій перспективі. Динамічна зміна умов функціонування сучасної економіки, здатність до забезпечення безпеки від дії внутрішніх і зовнішніх загроз визначає рівень конкурентоспроможності країни та динаміку соціально-економічного розвитку. В свою чергу, забезпечення інтересів країни базується на стійкому розвитку регіонів, коли реалізація цілей і завдань у сфері регіональної політики відображає формування можливостей системи цілеспрямованих дій на загрози регіонального рівня. Але при цьому слід враховувати регіональні відмінності рівня економічної безпеки, що визначаються нерівномірністю соціального розвитку, особливостями розвитку економіки та розміщення продуктивних сил, ступенем динамізму інноваційних перетворень, якістю людського потенціалу, інвестиційним кліматом і багатьма іншими чинниками [3].

Більшість досліджень з проблем економічної безпеки присвячено вивченню її національного рівня, іншими словами, економічної безпеки України в цілому. Тим часом соціально-економічна безпека і стійкий розвиток суб'єктів держави є основою національної безпеки, а розвиток регіонів перебуває на такій стадії, коли наростання старих і виникнення нових загроз безпеці стають непередбачуваними. До того ж не вироблена система управління економічною безпекою регіону в складі